

زندگی، شادکامی او ڈکھیائی یا است مونجائی نا اور مننگ آن جوڑ مریک۔ آسان لوز آ تیٹی داپانگ کنگ کینہ کہ زندگی مدام ار اگر اتون دولخی مریک ساعت نس خوشی تو ساعت نس ڈکھیائی۔ اگہ ہندا پیمانہ غا تازی آن تینا دود آتے ہرن تو ننے ار اوڑ نادود نظر بریک اسٹس ہمو فک کہ خوشی و شادکامی نا وخت آ تیایات کنگرہ او ایلو فتنے آ غمی نا وخت آ عمل کنگ اک۔ دنکہ گلوبالی نا موقع غا تیا و گیشتری برام آ تا وخت آ بجار، سرگشت، گھور یا ہندا اوڑ نا کہی رسماک ادا کنگرہ دافقا مقصد اسہ ایلو نا خوشی تیٹی شریک مننگ ۷۔ ہندن خدا کپ است ہسونی نا واقعہ نس مرے یا کزیت نس مرے تو واہم ہندا دود آک، ہندا روایت آ تا سوب آن اسہ ایلو تون سختی تیٹی او اور مرسہ اسہ ایلو نا اخلاقی و مالی کمک کنگ مونی بریک۔ دن انگا وخت آ، پڑس اڑز خواہی نا دود آک ادا کنگرہ۔ داکان بیدس، گر اس اور سوار غ دود ہم ارے ہر افقائین پد (پس منظر) ٹی ہم اسٹی، دو سکی و کمک ڈھکو کے۔ دنکہ، پھوڑی، ہشر، بیگار یا ہندا اوڑ نا ایلو دود آک ہر افقا چر جوئی و برجائی آن اسہ راج (نظام) نس جوڑ مریک ہرا بلوچ کباکلی نظام ناپنٹ چانگ اک۔

بڑز کو نوشتہ مروکا دود آ تون اور اور کیہی ہندا اوڑ نادود آک ننا کباکلی نظام نابشخ ۷ ہر افقا مقصد و اہمیت ہم ہندا دے کہ اسٹ ایلو نا کمک کنگ، اسٹ ایلو ۷ سختی و سوری تیا است تنگ و خوشی و شادکامی ناپاس آ تیٹی خوشی تیٹی شریک مننگ ۷۔ داگر اخوانو کا تیا پاش مرے کہ بلوچ کباکلی نظام تینا ہندا اوڑ نا گچین آ دودر بیدہ غا تا سوب آن دنیا آن جتا ۷ قابل تقلید ۷۔

بلوچ کباکلی راج

بلوچ قوم دنیا ناہمو قوم آتاشخ آن تعلق تخک ہرافتے ”ہائیڈرو جینینس“ پاننگک۔ اسہ قوم کس، مو
 نو جینینس پاننگک ہرانا تشکیل ٹی، وترنا کردار مریک ایلو ہمو قوم آکو ہرافک اتحادیہ یا جتا جتا کبیلہ غاتا اوری
 آن جوڑ مریرہ۔ بلوچ قوم ہم، ہمو قوم ہرانا جوڑ مننگ یا تشکیل ٹی کبھی کبیلہ غاک، تائفہ غاک، ٹکریا شلووار
 آک بشخ ہلیرہ بلوچ قوم ہراڑے توٹ و بش کنگک ہراڑے زندہ تدیفنگ ٹی اودے بلوچ راج یا بلوچ
 کباکلی نظام ہم پاننگ کینہ۔ انٹیکہ قوم سے کن راج یا نظام سے ساخت گرج مریک تاکہ اونا تو لنگ بش مے
 اٹ ووس، زندو مرک، وایلو گڑا تیکن ہدودنگ جوڑکے۔ بلوچ قوم نادا گڑاک اونا راج یا نظام نامک اٹ ووی
 مریرہ۔ ہندا ہیبت ہک بلوچ کباکلی نظام یا راج بے شمار خوبی تیان پڑے۔ ہراڑا اخص وڈائی کین کم ہ۔ یعنی بلوچ
 کباکلی راج ٹی زندگی نا ضابطہ حیات کس جوڑے، ہر ساعت و موقع غاتیا، اصول و دودرسم آک جتا ہر افا پابندی
 ، بلوچ راج و راجداری ٹی کنگک۔ بلوچ ملت ناراجی زندگی کباکلی ہ۔ ہر کبیلہ نامکاش سڑدار پاننگک ہندن
 سڑدار تیان بیدس، کبیلہ، تائفہ غاتا سروک، امیر، کاضی یا ٹکری مریک ہر اتینا کبیلہ ناہر شینی بڑزی نامکامدار
 مریک۔ سڑدار نا کبیلہ ٹی شمار مروک تائفہ غاتا کماش آتے، ٹکری پاننگک۔ ہر سڑدار نا مجلس شورایا کچاری نا
 ہاسک مریرہ۔ ٹکری تاکمک اٹ او کبیلہ ناہر چتکا بھلا شرہ و فیصلہ نا خواجہ مریک۔ ٹکری تا سلاہ سوچ اٹ سڑدار
 لہا کبیلہ نا انتظام آتے چلیفک۔ بنجائی یا بھلا سطح غا کباکلی سڑدار آک، خان تون کمک کیرہ یا داک خان قوم
 لہا سلاہ غاتیشی سلاہ سوچ ایترہ۔ دا نظام یا حکومت نا بند او امیر میر و میر وانی بلوچ تھا۔ ہرادے، میر چا کر خان
 رند امیر احمد خان اول، امیر نصیر خان اعظم برجاتخار (1)۔

بلوچ قوم نامسکوئی زند (تاریخ) آنظر شاغین تو بلوچ آک اول سر آن مذہبی رداٹ مسلمان مسونو۔
 اسلام ٹی ہر ملت او عقیدہ غاک اریر دنکہ پیغمبر اسلام آن گڈ، اونا ہندا امیر کاریم کیک۔ ہرانا زکر قرآن مجیدی

ام ۱۰۱

”اطيعوا الله واطيعوا الرسول واولى الامر منكم“

ہرانا مفہوم داوڑے ”امیر، پیغمبر ناقائم مقام مریک گڑا پیغمبر آبار امیرنا ہم اطاعت فرض مریک۔“
 ایران ٹی ہراتم، ساسانی دور حکومت اسکے تو بلوچا تا مدام ساسانی کماش یا حکمران آتون جنگ جھیرہ
 عاک برجا اُسر ہمودورٹی اسلام ناجلی گروشک تنگ نابناء کرے تو بلوچاک تینا کباکلی جرگہ ناشرہ یا فیصلہ نارڈ
 اٹ، اسلام تون اور منگ نا فیصلہ کریر۔ مسلمان منگ آن گڈ، دیٹکی ایران آ حکومت نابناء کریر۔ پد آن امیر
 میر و میروانی بلوچ، جدگال آتیا جہو کر سہ قلات آ کوزہ کرے۔ ہمودورٹی میر جلال خان رند بلوچ مکران آن
 جدگال آتے پیشن کشا و مکران آ تینٹ کوزہ کرے۔

میر نصیر خان اعظم نادورٹی بلوچاک تینا سر سہی نا آسمان آ سر مسوسر دا ہمودور اسکے دہلی ٹی مغل آتا
 حکومت اُسل زوری ناپارہ غاگام خلسہ اسک۔ بخال آک دہلی سلطنت نا والی و وارث اُسر۔ گڑا میر نصیر خان
 اعظم دہلی نابادشاہ محمد شاہ نامک کن رسیفے او پانی پت نامسٹیکو جنگ مس ہرائی مرہٹہ غاتے بے سہی رینگا
 بخال آتا تخت و طاقت ٹکر ٹکر مس۔

رند بلوچ آتا دورٹی بلوچ آتا نیام ٹی تین پتین نابیزاری ناسوب آن بلوچ سیاسی مفاد آتے سخت
 نسخان رینگا۔ ولے داڑان بیرہ اسے فائدہ کس مس کہ بلوچ آک، بلوچستان آن پیشن مرسہ، ڈیرہ جات،
 پنجاب، راجپوت، گجرات، سندھ و دہلی اسکان رینگا۔ ہرافانٹائیک اینو اسکان ہندا جاگہ غاتیٹی ساڑی
 اریر۔

بلوچ کباکلی راجداری ہم، ترکی کباکلی راجداری آبارء دانا پک آسوب دامنگ کیک کہ ہڑتوراج
 آک مسکوئی دورٹی اسے گیرسے آن اور اور ہنکینی مرسہ بسنو ہرافتا کباکلی راج اسے ایلو آن گواچی مسونے۔
 اگہ بلوچ راج یا کباکلی نظام ناخوڑتی اٹ جاچ کس ہلنگ ء تو کہی گڑاک ہندو نو دو برو ہرا فک ہڑتوما تازبان
 یا نظام ٹی ساڑی اریر دنکہ ایال، آکھائی، کہول، خیل ازئی، خاہوت، تمن دافٹہ ہراسٹ نا اسے جتا و معنی مفہوم و

بن پدس ارے۔

ایال:

ایال، نامعنه ارا والاتا۔ اسه ارا ئی اسه لمه و باوه ناچنا تیکن ایال پاننگ۔ 'ایال' عربی نا "آل" نا دروشم ۽ ہرانا معنی اولادنا ۽۔ یعنی ایال ٹی مسٹر، مار، لمه و باوه مننگ کیرہ۔ ولے اگر ایال ٹی و دیکی مرے تو خوکو بندغاک دُنکھ ایلم ناچناک، ایڑھ ناچناک (ماک، مسنگ) نو اسه غاک، ملخنک و ایلو پینک تو دافتے ایال پاننگ بلکہ "آکھائی" پاننگ ہر امساوات نادروشم اٹ دن درشان مرور۔

ایال + ایلو خوکو رشتہ غاک = آکھائی

آکھائی بیرہ باوه ناخوکو دترک، عزیز آتیکن پاننگ اگر آکھائی ٹی لمه نارشتہ دار یعنی ایڑھ، ایلم و ایلو بندغاتے اور کین تو دا آکھائی پاننگ۔ اگر آکھائی کن "ے" ایال کن "الف" ایلو خوکو رشتہ غاتیکن "ب" ۽ خیال کین تو مساوات دن جوڑ مر یک

"ا+ب=ی"

(i) ایال نا اولیکو بوبلک (اکائی) باوہ ۽۔ باوہ نازدئی ایال ٹی دا بندغاک مننگ کیرہ۔ زانیفہ وچناک (ماک، مسنگ)۔

(ii) آکھائی نا (اولیکو بوبلک) (اکائی) پیرہ ۽ و پیرہ نازدئی آکھائی نا بندغاک دامننگ کیرہ۔ بلہ نا چناک (ماک و مسنگ) (جن دناتے) و نو اسه غاک، ماتا چناک مسن تاچناک (مار، مسٹر) داڑان ساتمک کہ "آکھائی" ٹی اسٹ آن گیشتر ایال مننگ کیرہ۔ ولے ایال و آکھائی ہر تو ماتیکن شرت دادے کہ دافک اسه ہندرہینگر۔ اگر آکھائی نا گڑاس بندغ پین ہندسے آ یعنی شہر آن پشن رہینگرہ تو ہر افنا کچ گیشترے، اوفک آکھائی پاننگرہ و ہر افک چٹ ۽ اسه بندغ نئے نا ارا والا کو تو اوفک 'ایال' پاننگرہ ولے اگر ایال ہمو آکھائی نا شیخ نئے مگر خلق آن پشن تو لوکے تو او آکھائی آن پشن ۽ گڑا آکھائی ٹی گوئندنگپسہ۔

ایال ء آکھائی آن بھرتگ

(i) ایال نا او لیکو ہندغ پاوہ ء ولے آکھائی نا پیرہ ء۔

(ii) آکھائی ٹی اسٹ آن گیشتر ایال منگ کیرہ۔

(iii) ایال ٹی اسہ بندغ نئے ناز ایفہ و ماک و منگ منگ کیرہ۔

(iv) آکھائی کن دالمی ء کہ او نا ایال یا بندغاک اسہ جاگہ رہینگر۔

(v) ایالدار، ایال نا بھلا ء پارہ و پیرنگا، آکھائی نا بھلا ء۔

خاہوت:

خاہوت اسٹ یا اسٹ آن گیشتر ایال، آکھائی تا او ار منگ ء درشان کیک۔ خاہوت ٹی پیرہ اسہ پیڑی (نسل)، اسہ دتر نا بندغاک منگ کیرہ۔ خاہوت نو یکل مر یک لس منگ کپک و خاہوت کن آکھائی تا منگ المی ء۔ خاہوت ء ہمو بندغ، گڑا بولیک، سہداک، یا ایلو گڑا تا مخصوص آچی کن پانہ ہرا فقا دتر، رشتہ اسہ ایلو تو تفوک و اسٹ مریر۔

تمن:

لوز تمن، ترکی نا لوز کسے ہرا نامعنہ، کبیلہ ناء۔ تمن بلوچ آ تیٹی ہم کبیلہ یا خاہوت کن پانگ اک ولے لوز تمن، ہرا ترکی ٹی ”کبیلہ“ نامعنی ء ایٹک برا ہوئی ٹی، خاہوت، تمن، ایال، یا کھول دا ہمو دروشینک آ کو ہرا فک اسہ ایلو ان جتا ء۔ تمن نامعنی ء ”دہ ہزار“ یعنی لوز تمن، تو مان آن پشن مسونے او تمن ناسر براہ ء تمندار پارہ ہرا تمن ناسار و سنبجال، رکھ و چیٹ، ہل تس نازمہ وار مر یک۔ بلوچ کبا لکیر اجداری ٹی لوز تمن و دانا شخ پانٹ ہرا خان نا دور ٹی تینا وڑاٹ مسونے دنکہ میر میر و میر وانی نا تمن ٹی پنجاہ کبیلہ او ار اُسر۔ میر جلال خان رندا تمن ٹی چل و چار بولک (کبیلہ) ساڑی اُسر، میر نصیر خان اعظم نا دور ٹی مچا بلوچ کبیلہ غاک اسٹ اُسر گڑا میر نصیر خان مچا بلوچ تمن ء مسہ جاگہ غا بشخا سس ہرا فک داوڑ اُسر، ساراوان، جھالاوان، کچھ

گندواہ۔

ساراوان تمن نابیرک خینس، جھالادان تمن نا پوشکن کس او کچھ گندواہ تمن ناکہی بشخ آک اسر۔ ہرافتے پاڑہ یا ٹکر پانگا کہ۔ ہر شاخ یا تائفہ ناسہ کماش کس مسکہ ہرادے مقدم یا ٹکری پاریرہ۔ ہر کبیلہ ناسردار تینا مقدم یا ٹکری ناسلاہ وسون اٹ کبیلہ نا خیالدار مسکہ۔ بلوچ راج نا ہر کبیلہ ناپن تا گڈ سرات گیشتری ”آنی“ ناسابقہ بسکہ و نلکہ، میروانی، میرونا اولاد، سہرابانی، سہراب نا چنک، شہدادانی، شہداد نا چنک، بالاجانی، بالاج نا چنک، رستمی، رستم نا اولاد اک، ہندریاست قلات نا بادشاہ یا حکمران تے ”خان“ پانتلک ہرا، منگولی زبان نا لوزکے۔ تمن نا ایلو بشخ آتے خیل پانتلک و خیل نا بشخ آک پھلی پانتلگہ ہندن، منہ خاہوت یا اراتا اوری آن ہندا جوڑ مسکہ۔

بڑ کو ستر آتیسی تمن تو اواراوار، خاہوت، ایال، آکھائی، کھول خیل وزئی نا ہم ذکر مس ہرا فک بلوچ کھائل آتا ’بو بلک‘ (اکائی) پانگ مریرہ۔

تمن ہم خاہوت نامعنی و مطلب کن پانتلک و لے تمن و خاہوت نارشتہ غاتیٹی بدری ارے خاہوت اسہ (زیرینہ) بندغ نا ایال و آکھائی وادافنا بازی کن پانتلک و لے اگر نیازی یعنی آکھائی نا بھلا پیرنگا ءاگہ پیرنگا ناز ایفہ (بلہ) ناسیال و کریب آتے ہم اوڑدہ کنگ ءگڑا اوفتے تمن پارہ وختس تمن ٹی اسہ دتر نا بندغاک ام مننگ کیرہ لکہ خاہوت ٹی مریک وختس تمن نارٹمیو بشخ غیر دتر یعنی بدرام مننگ کیک۔ تمن ارا ہندا بشخ مریک وادافنا اوری آن تمن جوڑ مریک دنگہ۔

تمن = پیرہ (نا آکھائیگ)، بلہ (نا آکھائیگ)

دکلس بلہ، پیرہ نا آکھائی اسٹ مرے گڑا ہمو وخت اوفنا بازی ء خاہوت و اگر بلہ پین کسے تو اوفنا اوری تمن پانتلک۔ تمن نا بندغاک یا آکھائی یا ایال آک اسہ ایلو آن جتا ہم رہینگرہ۔ ہندن تمن ء پیرہ بندغ اوری کن کدنگ کینہ ایلو گڑا تیکن نہ دنگہ بولیک، درخت آک یا سہداک و پین پین انتے کہ داہمو گڑا کوک۔

بیرہ اسرنج واسہ نسل آن مننگ کیرہ۔ و ہراوختن تمن یا خاہوت یا خوم یا کبیلہ نئے نسل و وتر و بنا دنا باروٹ
ہیت کینہ تو ہمو وخت تمن کن و ایلو خوم و کبیلہ کن بیرہ خاہوت پانتنگ۔

کہول:

کہول ہمو خاہوت، تمن، ایال یا آکھائی تیکن پانتنگ ہرا فک اسہ ہند نئے آ، اسہ خلق سیٹی، اسہ ریسہ
غالیعی اسہ چر سیٹی تو لرتو او فتنیکن کہول پانتنگ و کہول ٹی جتا جتا ”شلوارک“ مننگ کیرہ۔ کہول اسہ خاہوت نئے نا
جتا جتا انگا ”نکر“ یا شلوارنا اور مننگ اسہ جاتو لنگ و پانتنگ۔

”کہول“ نامعنی و پین آسان کنگ کن نن داوڑتے و ایتنہ کہ اگہ اسہ خلق سیٹی یا اسہ خلق نا اسہ جتا و گلی و
کوچہ سیٹی ہمو خلق نا نسبت اسہ قوم نس رہینگ و ولے ہندا قوم ناشلوارک اسہ ایلو آن جتا تو ”کہول“ پانتگرہ یا
دُنکے اسہ جاگہ نس بنگلزی کبیلہ نا کہول اس رہینگ و ایلو کبیلہ نا زداٹ او فک بیرہ بنگلزی و ولے او فتنی
بدوڑی، دینارزی، سجرزی، گرانی و پین نکر آتا بندغا ک رہینگہ تو ہمو ٹولی کن کہول پانتنگ ہندن ”طبقہ“
(تپہ) کن ہم برا ہوئی ٹی کہول پانتنگ۔

خیل:

خیل گل کن پانتنگ دُنکے ہیٹ تابازی و بزرگل و بندغا تیکن ہم گل پانتنگ دُنکے،
نیاڑی گل (نیاڑی تابازی)، نرینہ گل (نرینہ تابازی)، چنا گل (چنا تابازی) ہندن گل بیدس پن آن ہم
پانتگ مریک دُنکے، گل اسر، گل اس یا اسک یا پین۔

گل آن بیدس بیرہ بندغا تیکن ”خیل“ پانتگ مریک و خیل ارا ہندا پانتگ مریک۔

اولیکو ہندا ”خیل“ قوم کن بریک دُنکے خواجہ خیل، عیسیٰ خیل، ولے بلوچی ٹی دھنوچو کبیلہ نس اف ہرائی خیل لگے
بلکہ اگہ کس کبیلہ نئے نابارواٹ ہیٹ کے یا اسہ بندغ نئے نابارواٹ تو ہمو بندغ نارشتہ و کہ دافلاں کبیلہ آنے
تو ہمو کبیلہ نا پن آن پد خیل پانتنگ دُنکے، بدوزی خیل۔

ارٹھمیکو ہندا ”خیل“ اسے مخصوص یعنی جتاؤ ہنر، کڑدکاریم چاؤک آتیکن پانتلگ۔ دُنکھ کہول نامطلب ”طبقہ ناء“ ”طبقہ“ نامعنی اسے مخصوص جتاؤ ہنر سے نامالک ولا بندغاک تو ہندُن ”خیل“ ہم تپہ کن پانتلگ دُنکھ، زرگر خیل ہڑتال کرینے۔ ڈاکٹر خیل، ماسٹر خیل، شاعر خیل، طالب خیل، ملا خیل، یعنی داقک اسے جتاؤ بُر، یا گل اس پانتلگ، ہندا خاطر ان اگہ دافتے ایلو بندغاتیان جتاکنگ ءتو ”خیل“ پانگ آن پد مخصوص مریرہ خیل مدام چن آن پد بریک۔

ہائی = (پن + خیل)

زئی:

زئی نامعنی اسے گڑا ئے ایلو گڑا تو اوارکنگ (مطابقت) تنگ، پہچان کن زئی پانتلگ وزئی ناہم

اراوڑو۔

زئی براہوئی ٹی یا ایلو کبیلہ تیٹی اسے جتاؤ کبیلہ ئے نا پہچان، درستی راستی کن بریک دُنکھ، ہنگڑوئی، شورانزئی، علی زئی، سکوزئی و پین پین یعنی زئی آن مہالو ہر لوز ء دُنکھ (ہنگل، شوران، علی و سکو) داپن ءو داقک جتا جتاؤ کبیلہ ء۔ ہراوخت اسے بندغ ئے نادرستی کنگ مرے انتے کہ ایہن سمامپک کہ ہمو بندغ دیرے؟ ہندا خاطر ان زئی لگک تو چانتلگ کہ فلاں کبیلہ آن ء۔

’زئی‘ ارٹھمیکو وڑئی چنکا سطح نا یعنی اسے ارا، منہ بندغ یا پین نہ خاہوت اس مرے نہ کبیلہ نہ قوم اس تو ہمو بندغ و ہمو بندغ نارداٹ ایلو بندغاتا درستی راستی یا اوقا بارواٹ گڑا اس پانگ کن ”زئی“ پانتلگ۔ ”زئی“ نا معنی آتے یا آتے، کن بریک ہندن زئی نا ہندا وڑ براہوئی آن بیدس دہواری ٹی ام گیشتری پانتلگ (2)۔

بلوچ خوم، راج یا نظام نادا گچین اصول و رسم و رواج آتیٹی گڑا اس ہندو دوداریر ہرا فک امداد باہمی یا اسے ایلو تون مدت و کمک کن استعمال مریرہ۔ بلوچ راج ٹی کمک و دوسکی نادو دآتیا پٹ و پول کنگ آن مست، تہذیب، تمدن، ثقافت نا گڑا اس جاچ ہلنگ اک تا نکہ دا گڑا نا سامتنے کہ تہذیب انتے؟ تمدن انے پارہ یا

ثقافت انت کن ضروری مریک؟۔

ہر اتم بڑز کو گڑاک سمجھ ٹی بسر گڑا بلوچ راج نا ہمودود آتیا پٹ و پول کنگنگ ہر افنتے کمک و مدت یا تعاون و امداد کن استعمال کنگرہ۔ ہر افنتے ٹی بچار، پھوڑی، پڑس، ہشر، بیگار اوڑدہء۔ دافنا اہمیت ء داوڑ بیان کنگنگ کہ دافک بیکار ء رسم انس بلکہ دافنا پس منظر ٹی، اتحاد، اسٹی، ایلمی ارے۔ شاہد کہ دا، ہمورسم آکو ہر اپین نسل یا خوم کسے تون انس بلکہ بیرہ بلوچ راج ٹی دافک خنگرہ دافنتے ہر اسٹ چانگ و پہہ مریک۔ و دافنتے جاری تخنگ آن راج نامتکنار وایت آک برجا مریرہ ہر بلوچ راج کن ضروری خیال کنگرہ۔

بود بیرشت (تہذیب):

بود بیرشت ہم، ہمودوروشینک (اصطلاح) آتیا نے ہر افنا جامع ء تعریف کس کنگنگ باز مشکل مریک انتیکہ ہر اسٹ تینا تینا علم و خیال آتا گشادات دانا تعریف ء تینا تینا وڑاٹ کیک۔ و باز آوخت، تہذیب و تمدن یا ثقافت نامعنه غاتے اسہ ایلو کن پانگہ۔ و لے ہر اسٹ جتاء و دافنا جتاء مفہوم و معنه کسے۔ دُنو تہذیب اسہ شابیت و تالان ء لوز کسے دانی انسان نازندنا بنیادی تصور آک، شرک و پال، زندنا مقصد و ارادی آکاریمک ہر خنیٹی، چرینگنگ، ہیبت و گپ ناوڑ و ڈول، اخلاق و آداب، انسان نا علمی، ادبی، سائنسی و ثقافتی کارنامہ غاک دانا، سیاست و معاشرت و معیشت کل اوار مریرہ (3)۔ تہذیب نامعنی ء ڈاکٹر ساجد امجد تینا کتاب اردو شاعری پر برضغیر کے تہذیبی اثرات ٹی داوڑ نوشتہ کیک۔ ”تہذیب“ عربی زبان نالوز کسے ہر انا لوزی معنه درخت کسے یا بوچ و پھل کسے تراشنگ یا کاٹنگ ناء تا نکہ اوٹی، پوسکنو شنب و شاخ ترک کے۔ ہر ہمو عمل ء ہم تہذیب پانگنگ ہر اڑان زندگی ء جوڑ کنگنگ دانی اصلاح کنگنگ یا دانا رخ ء جوانی نا کنڈا ہڑسنگ ء تو تہذیب پانگنگ (4)۔

ہموراج یا بندغ ہرانی بڑز کو گڑاک و دافنا خیال داری مرے اودے مہذب اگر متوس تو غیر مہذب

پانتنگ۔ ہندن انسان نابارواٹ اگہ پٹ وپول کنگے تو شروع شروع ٹی انسان غیر مہذب اسک۔ اوزنداوڑو ڈول ء ہم سرپند متو کہ نہ کنگ چاہسکہ نہ بینگ بلکہ انٹس اونا مومن ٹی بسکہ او کنگلہ۔ اینوانسان بازشون ترء و بھاز آگڑا تے چاہک ہندا سوب ء کہ اینوتہذیب آ باز کاریم مسونے وزندگی کن تہذیب نامنگ دادے پہہ منگ باز ضروری ء۔

بنائی دور ٹی انسان ناشون وردوم نارفقار بازگھٹ اسک۔ دارفقارخل نازمانہ ٹی برسہ گیشتر مرسہ کرے۔ ظل نامسکوئی دور ٹی انسان نامچا وخت داسوچ و فکر ٹی تدینگا کہ کہ کنگ ناگڑا ہراکان و امردوئی کنگ ء؟ و تینے امرزندہ تخنگ ء۔ دامقصد ء دوئی کنگ کن او اوزار جوڑ کرے، او اور رہینگ ہیل کرے، تین پتین تون ہیبت کنگ نابناء کرے تاکہ اواری ٹی حالت آتا مقابلہ کنگ مرے۔

حضرت عیسیٰ ناودشت آن ہشت ہزار سال مُست (5)۔ انسان تاشون وردوم نارفا گیشتر مس داہمو دور اسک ہرادے ظل ناپوسکنا دور پانتنگ۔ دادور ٹی اوتینا کنگ ناگڑا تے دوئی کریس، رزان تے سخت کنگ کن خاخر ٹی تخنگا کہ، اسہ ہندو بازی ٹی رہینگ انگ ناگڑا ہیل کرے۔ خلق آک آباد مسر، بندغاک زمینداری ٹی آختہ مسر، ہراتم داچا گڑا تیان ساعت کس بچا کہ یا وخت ملا کہ تو دا علم ٹی ودیکی ناسوب جوڑ مرسہ کرے۔ آرٹ، ادب شعر پانگ نابناء مس، ہندا دور ٹی جتا جتا علاقہ غاتیٹی بود بیرشت آک خن پنا رداڑے اسہ ہیبت کس یات مرے کہ دنیا ٹی مچا، خوماک و بود بیرشت آک اسہ وخت ٹی ردوم ہلتو بلکن، گڑا اس وختی تو گڑا اس میدان آن شون ہلسہ کرینو۔ خاص کر ہموخوماک مست وزوشون ہلکر ہرافک ایلو بود بیرشت آتون تینا سیالی ء گھنڈار یا ایلوخوم آک ایلو تیان مُر و جتا رہنگاروشون حالی ناکسرتی پد سلیمس۔ داڑان داگڑا پاش مر یک کہ بود بیرشت آک اسہ ایلو ناخرکی آن پھینکن مریرہ و ہیل کیرہ۔ یکئی ٹی اوفک اسہ ہندا مننگ آن سریرہ ڈالک ہرفسہ پٹ مریرہ۔ باز آچا ہوکا تاردا شوہد بیرشت نامعنه جتا ء۔

(۱) پروفیسر جوڈ: جوڈ ناخرک آ بود بیرشت (تہذیب) زیبا ء گڑا جوڑ کنگ، آزادی اٹ سوچنگ، اوہمو

اصول و بندش آتیا عمل کنگ نا تہہ ٹی ء، ہر اہنیاں بیدس، بندغ آک گزران کنگ کپسہ (6)۔

(ii) پروفیسر میک ایور: ایور نا خیال آتارداٹ بود بیرشت ہمو مشینری ناپن ء، ہرادے انسان تینا زند کن جوڑ کرینے، دائی نراج و راجداری تون اوار، ننا ہنر مندیک، اوننا ترقی و شون حالی کن اوزار آک ہم اوار و (7)۔

(iii) پروفیسر تھارن ڈانک: پروفیسر تھارن ڈانک نازداٹ، بود بیرشت ننا اعلیٰ صفات (جوانگا خوبی) تیان و دی مسونے ہر افا استعمال ء اول ٹی، شروع نابدغاک و بزرگ آک کریر، اوفتیاں پد بھلو بندغ کس دا کسر ء تینائی کرے ہرادے اسہ راج نا حقیقت کس جوڑ کریر (8)۔

(iv) سبط حسن: سبط حسن نا خیال بود بیرشت نابارواٹ داوڑ ء کہ اسہ راج کسے نابا مقصد آتخلیقات و راجداری نا نظام تہذیب پانگلک (9)۔

بڑ کو تعریف آتیٹی داگڑانے ضرور ملک کہ اسہ قوم کس اجتماعی وڑاٹ ہر عادت آتے ہر فک یا زندنا ہرا وڑ وڈول ء تینائی کیک ہمو وڑ وڈول مدان مدان آراج نابدغ آتیٹی دتر آبار وپسہ کیک ہر اہنیاں پانگلک۔

تہذیب نا بناء امر اوار اکان مس:

انسان ہر دور ٹی تینا سکھ و آسراتی کن کبی دود آتا بناء کرینے۔ دادود آک ہمو وخت آن و دی مسونو ہرا وخت آن انسان نازندنگ شروع مس، بھاز آ بزرگ بندغاک گڑاس دود جوڑ کرینو ایلو بندغاک دادود آتیا عمل کرسہ بسونو۔ بناء ٹی انسان اوسہدار آتیٹی فرق الو۔ انساک ہم سہدار آتیا مبار کنگرہ ورنہ نگارہ یعنی ہمو وخت نا انسان، نابودشت (غیر مہذب) اسک۔ وخت تون اوار اوار اوقیٹی شعور بس کہ اوفک سہدار آتیاں جتاء۔ اوانسان ٹی اخلاقی صلاحیت ارے ہراودے جوانی وگندی تاپانک۔ اوانسان تینا ضرورت ناگڑاتے تیٹ پیدا کیک وگڑا تیٹی تبدیلی ہم کیک۔ ہندا کل گڑاتا سوچنگ آن پد انسان دالانح مس کہ اودے بودشت)

مہذب) پانگ ء۔ اوتیٹی مہالونا فطرت ء بدل کنگ نا حوصلہ بس تو او منہ عادت الا او منہ عادت تینائی کرے۔
تینا خاہوت نارکھ کن سلاء جوڑ کرے کنوئی گڑا تے بسنگ کن خا خرودی مس۔

ہر اتم دا کل گڑا تا سوچ انسان ٹی بس تو ہمودے آن بود بیرشت نابناء مس۔ یاد اہم پانگ مریک کہ بود
بیرشت نابناء ہمو وختان مس ہرا وختان انسان دنیا ٹی بس۔ ہموکان بود بیرشت نا اصول اودود آک سینہ بہ سینہ
مونی برسہ کریر وایلو نسل آتیٹی منتقل مرسہ کریر۔ بود بیرشت نا اصول آتے اجتماعی وڑاٹ تینائی کروئی مریک
اگہ اسٹ کس ہم داڑا اور ہرے تو او بود بیرشت کس سلپک۔ تہذیب ٹی انسان نا، تولنگ، ہشمتنگ، کنگ،
ہینگ، چرینگنگ، مذہب و سخت، رسم و دود، قانود ہر ہمو گڑا ک ہرا فتنے انسانک تینا ضرورت آتیکن غرز کیرہ۔
بود بیرشت ٹی اوڑدہ ء۔

ہر اتم نن اسہ بندغے جوان تولنگ جوان ہیئت کنگ آخنہ تو نن داپانہ کہ دا بندغ باز
مہذب (بود بیرشتی) ء، ہر اتم کل بندغاک ہندن بودشت خننگار تو مچاراج بود بیرشتی ء اگہ ہندا وڑوڈول ء راج
نا ہر بندغ تینائی کرے تو اوراج نا بود بیرشت (تہذیب) جوڑ مریک ہر ملک وشار آتا بود بیرشت آتیٹی فرق
ارے، دا ضروری اف کہ ہرا بندغ بھلو شار جوڑ کتو یا بھلو گڑا اس ایجاد کتو تو او فتنے بود بیرشت اف۔ بود
بیرشت دنو سینہ بہ سینہ اسہ ایلو آن برسہ کانگ و لے باز آسب آتیاں بود بیرشت ختم ہم منگ کیک۔ ایہن بود
بیرشت نابناء انسان آک کریر۔ و لے اکثر ہندن مریک کہ انسان آک ہزار کوشش آتیاں پد قدرتی آویل آتا
مونا کنگ کپسہ او تینا سہولت و آسراتی کن اخس کہ کسر ملیرو لے فطرت نا مونا ہندا خہ بے وس مریک کہ
ہما کسرتے بدل کیک۔ زمین انسان آن اونا فطرت ء ہلنگ یا ختم کنگ کیک اسہ ہندو شار کس ہرا ٹی بود
بیرشت مرے اگہ اوڑے ہندو زلزہ کس برے یا پین قدرتی ء ویل کس ہراڑان زندگی ختم مرے تو او ہندا
تہذیب ء ہم خطرہ مریک دن انگا شار آتیٹی بود بیرشت (تہذیب) ء سوگو کنگ باز مشکل مریک او بندغ اتون
اور اورا وکان اوقا تہذیب ہم ختم مریک۔ ہر اتم نن دنیا نا مسکوئی زند آخوڑتی اٹ جاچ کینہ تو ننا مونا باز آ

گڑاک برسہ کیرہ، دنکہ دادنیائی انت آن انت مسونے، انت، انت تبدیلی بسونے، چپ و چار گردیا آب و ہوا امر بدلیزنگا نواداپار، پیار یا چپ چاگردنا زندگی، انسان، سہدار، چک و درخت آتے امر گواچی کرینے، اینودا سوج آتا ورندی یادافتا بارواٹ چاہنداری، نئے سائنس و ایلو علم آتا سوب آن سماء۔ ہندا سوب ء کہ نن دنیا نا ردوم اودائی مروکارو بدل ء سرپند منگ کینہ۔ بنائی دور آتیٹی ماحول و چپ و چار گردنا ردوبدل یا تبدیلی، فطرت ناسوب آن مسونے، دنکہ ہر اتم برف بیگہ تو ہر گڑا نغ تفیکہ ہر اتم برف آک دیر مسورہ تو ہر پارہ غاخرسی ترکا کہ، جنگل و درخت آک پیدا مسورہ ہر اتم سہدار و چک آک خننگارہ۔ ہر اتم دریاب آتیٹی لوڑیا سیلاب یا نوکاب بسکہ تو او ہر گڑا ء تینتون و ہفسہ دریرہ۔ ہر اتم زمین جم مسکہ تو ہر گڑا ء برباد کریکہ۔ انسان دا فطرت نا دوتیان لاچارو بے بس اسک۔

فطرت انسان آ زور اسک، ولے واہم اونا سوج و دماغ اوڑتون اوار اسک ہر ا فطرت ء پہہ منگ نا ہر دم کوشست ٹی لگوک اسک۔ ہر اتم انسان فطرت نا مقابلہ ء کنگ یا دائی اوار منگ نا بارواٹ سوچا کہ، یا تینا جہان ء تینٹ جوڑ کنگ ناسوچا، تو ہموکان بودیرشت (تہذیب) نا بند او تخننگا۔

تمدن:

تمدن ناہم تہذیب آنبار پک سفت کس متنے ہر اسٹ دادے تینا وڑاٹ بیان کیک، لوز تمدن ’مدن‘ آن جوڑ مسونے، مدن نا معنی شہر آباد کنگ، ہیکینی منگ یاراج ٹی رہنگ ناء۔ مدن آن لوز مدینہ جوڑ مسونے ہرانا معنی ”شہر“ ناء (10)، داڑان داسا تما کہ تمدن ملک کسے ناراجداری نا وڑوڈول ء پاننگ ہر ادے، انگریزی ٹی Civilization یا Social state پاننگ۔ باز آک تہذیب و تمدن ء ہم معنی سرپند مریرہ یا باز آتا دا خیال ء تہذیب نا بنا ء تمدن آن مسونے۔ حقیقت اٹ دن افک انیکہ تمدن نا جند، تہذیب نا اسہ بشخ کسے۔ تمدن ء تہذیب نا آدینک ہم پاننگ کنگ کینہ یا تمدن تہذیب نا اسہ شون تر و دروشم کس منگ کیک ولے تینٹ تہذیب منگ کپک۔ داہیت مونی بریک کہ تمدن آن قوم کسے نا ملک کسے نازندتہ یفنگ نا وڑوڈول آک

معلوم مریرہ کہ او امر وار اوڑ ناماڑی جوڑ کرینو، یا او فتباغ و فصل آتا وڑ وڈول آک انت غداکل ناپٹ و پول و خوانگ تمدن ٹی منگ کیک۔

دودر بیدہ :

ثقافت ہراڑکن براہوئی ٹی دودور بیدہ ہم پانتنگ دانا ہم اسہ و پک سفت کس اف۔ کلچر انگریزی زبان نالوزسے ہرانا معنی لنگار کنگ، سھانگ، یا ڈغارسے خلکن کنگ کن لنگار کنگ کھد شاغنگ، ڈغار ناخازگ آتے فلنگ و دیر تنگ (11)۔ ناء۔ کلچر نا اصطلاح ہموکل گڑا تیکن پانتنگ ہرا فک و لشت یا نشو و نما کیرہ۔ کلچر جرمنی لوز "Kult" آن پیشن مسونے، ہرانا مفہوم، کشت کشکار آن بیدس، ذہنی تربیت و مذہبی یقین (12) نا ہم ارے۔

دود (ثقافت) بجازی معنی ٹی ذہنی نشو و نما علم و خوانگ و ایمان کن استعمال مریک و لے ایلو کنڈان دا رومانیت ناپارہ غا ہم اشارہ کیک، ثقافت یا کلچر ٹی اسہ پارغان انسان نامچا تہذیب اوارے تو ایلو پارہ غان، روحانی تہذیب اوار مریک یعنی بیرہ کنگ بینگ، رہینگ و سہولت و ہن و بر، کلچر پانتکپسہ بلکہ مذہب کا نو دا خلاق فلسفہ، ادب او حکومت ہم ثقافت نا شیخ آکو (13)۔ ہندا خاطر ان کلچر تمدن نا مقابلہ ٹی، تہذیب آن زیات خودک مریک۔ تہذیب و ثقافت اسہ ایلو آن بھاز خودک خنگر رہ، اگہ داپانگ ء تہذیب درخت کسے تو ثقافت او ناشمپ یا آکو۔ تہذیب ٹی ننا زندگی ناپیشن نادینا ظاہر مریک ہندن ننا تہہ نا احساس و فکر آتے ثقافت پاش کیک۔ اگہ تہذیب شتم مریک تو ثقافت اودے دوارہ زندہ کیک۔

کمک و دوسکی نادود آک

نناراج ٹی رشتہ، عزیز و قریبی، تین پہ تینی آن بیدس کئی ہنداوڑ نادود آک اریر ہرا فک، مدت و کمک، اسہ ایلونا خیال داری، اسہ ایلونا وخت آتیا مدت کنگ کن استعمال مریرہ۔ ہرافتے براہوئی زبان و خلکت ٹی دود آتا پٹ درست کیرہ۔ وداوڑ ناچندی دود آک ہر ساعت آتیا خنگرہ۔ بلوچ راج ٹی، کمک و دوسکی نادود آتا جاچہ ہلنگ آن مست داہروئی مریک کہ دودانت نئے؟ دا امر جوڑ مریرہ؟

ڈاکٹر روتھ بینی ڈاکٹ نابابت، مچا دنیا ٹی دود آک تینا تینا شیخ آتون ادارا و اسہ ہندو عمل سے نا مجموعہ ناپنہ ہر اسہ تینا (یکہ) ء بندغ نئے نا افعال آتا مجموعہ غان باز زیات و حیرت انگیز ء۔ خواہ ہمو بندغ نا تینا چند نا افعال آک افس کہ جتا و عجیب مریر (14)۔

دود آک ہر وخت و دی مفسہ بلکہ دافتے جوڑ منگ ٹی کئی وخت آک لگانو، دافتیا داس عمل و در آمد کننگا کہ دافتیان بیدس، زندنا چس، تو و بش، راج و راجداری بے مزہ خنگرہ۔ ہندا دود آتازی آ، ثقافت آک چاہنگرہ، روایت آک سمبھنگرہ، و قوم آتا پہچان مریک۔ دادود آک قوم نئے نامیرات پاننگرہ انتیکہ دافک تینا جوڑ منگ نادے آن تا اینا اسکان سینہ بہ سینہ برسہ کرینو، دافتا عام استعمال دافتے زندگی کن ضروری و لازمی کرینے دنتو دود آتیا بیدس، زندگی گدرینگ کنگ مریک و لے اسہ مہذب ء قوم نئے نا تینا جتا و ثقافت کس مریک و دافتیا نادرشانی جتا انگا دروشم آتیٹی مریک ہرافتیٹی دود آک ہم ادار ء۔

نناراج ٹی ہم ہر ساعت ء وخت کن جتا جتا دود آک اریر ہرافتیا پابندی ہراسٹ ناحق ء دافک ننازندو بود بیرشت نا پہچان پاننگرہ دنتو سد آک، جتاوڑ نادود آک اریر و لے داڑے ہمو دود آتا جاچہ ہلوئی مریک ہرافک مدت و کمک یا دوسکی کن استعمال مریرہ۔ داوڑ نادود آتے نفسیاتی وڑ و موقع نا حوالہ اٹ، مسہ ہندا تقسیم کینہ تا نکہ دافتے سمبھنگ ٹی آسانی مرے۔

1- خوشی نادود آک:

داہمودود آکو ہر افک خوشی وشاد کامی ناکلہو ۽ ایترہ یا اظہار کیرہ۔ دادود آتیاں اسٹ کس بجار ۽۔

1.i- بجار:

داہمودود ۽ ہراڑان روپہ راست اسہ خاہوت یا بندغ نئے کمکی دو بریک۔ نارا ج ٹی ہرا تم کس کس برام ناٹوچ آتے پور و کنگ کپک گڑ او داخوچ آتا پوروی کن تینا عزیز و قریب سیال او دوست آتیاں مال و زرنا کل ٹی ہرا امداد و کمک ۽ ہلیک ہمودود، بجار پاتنگ۔ و ہمو گڑ اپیسہ یا مال ہرا بجار ٹی تننگ ”بجاری“ ناپنٹ ہا تنگ۔ بجاری ٹی، پیسہ غان بیدس ہیٹ، میٹل، خراس، غلہ ہم تنگ تا نکہ ہمو خاہوت ہرا نارائی برام منگ ہا و نادو سبک مرے۔ بجاری اسہ وڑ نئے ناوام کس مریک انٹیکہ اگہ کس کس بجار ہلیک تو اودے وختس تروئی ہم مریک یا کس کس بجاری ایتک تو اودا امیت آیتک کہ وختس کنے ہم بجاری بلوئی مریک۔ دادود ناودی منگ ٹی نارا ج ناہمو غریبی ڈھکو کے کہ او اخص غریبی و بے پیسئی ۽ کہ کس کس تینا خوشی تے سہی وڑاٹ بیان کنگ کپک گڑ اہندن انکا وخت آبجار، بجاری ناسوب آن ہمو بندغ یا ارا نا خوشیک پدی بریرہ۔

بجار ناپنٹ ہر افسلفہ نظر بریک اوئی اول تو اسہ ایلو ناہرو وڑاٹ کمک کنگ ۽، ایلودا کہ ہمو راجی آجوزہ ہراڑکن اسٹی او یکوئی نامنگ چٹ المی مریک دادے سوگو کنگ ناگچین آوڑ، بجار، بجاری نادود آکو دا کان بیدس ہرا م ناوخت آگڑ اس پین دود آک ہم اریر ہر افک خوشی و تین پے تینی ناکمک نا درشانی ۽ کیرہ دنکہ۔

1.ii- سرگشت:

سرگشت ہم بجار ناوڑ نئے داہم پدی تنگ نادود نئے بیرہ داختی دافرق ۽ کہ بجار برام نا تیار ی یا برام آن سہ ہلنگ۔ ولے سرگشت برام نادے آک تنگ ایلو دافرق ۽ کہ بجاری پیسہ غان بیدس، ہیٹ، سہدار، غلہ ہم تنگ مریک ولے سرگشت بیرہ پیسہ نامریک۔

1.iii- گھور:

گھور، ہم برام نادودا آتیان اسٹس ارے گھور و سرگشت ٹی دافرق ۽ کہ گھور، ہمووخت آمریک دا قابل واپسی ۽ دودس افک دنکہ سرگشت ۽، ہندن داہم، برام نادے آمریک - گھور، سرگشت و بجانا مقصد، ہمو خاہوت تو کمکی واسی نادرشانی ۽ ہرائی برام نس منگ ۽۔ برام یا شاد کامی ناساعت آتیشی دودا تارداٹ "نینا سوڈلر" تینا نوشت سیٹی دن درشان کیک،

" The Shalvar is the largest unit within which women are customarily exchanged in marriage and the name (it "trousers") symbolizes both the lineage principle (we are related as two legs of the same Trousers) and a woman's most intimate garment (a woman of virtue is described as having a light trouser cord " Goods and services are traditionally exchanged between members of the same shalvar, in former times, a man who suddenly lost his flock through raiding or disease would receive replacement animals from the members of his shalvar . members of the same shalvar are expected to give contributions of animals or money on occasions such as marriage, birth engagement (bijar) of contributions toward family expenditures) and when there is a death in a family (Purs, or condolence contributions) the shalvar traditionally provided mutual aid and support of kind that could not easily be praided by tha ' aziz " owing to its small size(15).

بڑز کونوشت ٹی "نینا سوڈلر" بلوچ کبا کلی نظام ناہمو۔ نجائی بوبلک (اکائی) پانگلک دانا درشانی ۽ کرینے کہ، "شلوار" بلوچ راج ٹی ہمو کڑو ۽ ہرا، کیوٹی، ایلیسی، اتحاد سیوت ناسوب جوڑ مریک - دنکہ شلوار نا ہڑتوما

پاچا غاتیٹی ارانا نگ ڈھلنگرہ اسل ہنداوڑ ”شلوار“ ہم ہمو بوبلک یا اکائی ء ہرا اسہ نسل سیٹی یا قوم نیٹی ہمو رشتہ غاتے سوگوکنگ یک ہرا فک ہمو قوم کبیلہ نسل یا اتحاد نا پہچان مریرہ۔ ولے نینا سوڈ لرتینا بڑز کو نوشت ٹی بلوچ راج ٹی کمک و دوسمی نا ہمو دودر بیدہ غاک ہرا فک گلوبالی، شاد کامی یا ڈکھیائی، گھرتی نا وخت آتیٹی ادا کنگرہ دافتے درشانی ء یا اطلاق ء او ہمو ٹولی، کھول یا کبیلہ نا بند غاتا نیام ٹی لمسی پانک ہرا فک اسہ شلوار، یا نسل آن مریر او ہندا حوالہ اٹ برام نا وخت آ مروکا دود دنگہ، بجا ریا مرک و ماتن نا وخت آ ”پرس“ نا ادا نیگی ء بیرہ ہمو شلوار نا بند غاتا لازمی قرار ایتک، ولے ناراج، راجداری، سیال و سیال داری نا پلو دا خس گونڈ یا چنک افک دانا ہد ہویل آک اسل گشادہ مریر، ہرا تم بلوچ راج ٹی شاد کامی و گلوبالی یا ڈکھیائی و غم نا اسہ ساعت کس یا ”پرس“ ہلنگ یا تنگ نا ہرا عمل مریک دائی تینا خوک نا سیال یا شلوار آن خوک آ بند غاتیان بیدس سنگت آک، یا مرکو رشتہ غاک ہم او ار مریرہ، بجا ریا پرس ء شلوار آن بیدس بدریا پین تا کفہ و کبیلہ نا بند غاک ہم ادا کیرہ انتیکہ ”بجا ر“ قابل واپسی ء دود نئے اینوا خس کہ کس بجا ر ہلیک پگہ ہندا خس اودے تروٹی ہم مریک۔ دنتو بجا ر یا ہنداوڑ نا ایلو دود آک ء دا کل اسٹ ایلو نا کمک نا لرٹی بریرہ ولے دافقا مقصد، یا گرج ہرا دامل یا دود آتے ادا کنگ کن ہندغ آتے آہری یک او اتحاد، اسٹی، ایلمی، کیوٹی نا ہمو جوزہ ء۔ ہرا ژکن اینو پگہ ہر چنکا بھلا، طاقتور یا نزور آ قوم آک نت و دو خلنگ ء۔

ولے ننے دادود آک دافقا حقیقت، دافقا بن پد (پس منظر) گیر نئے آن میرات نادر و شم اٹ دو بسنے ہرا بیدس رکاوٹ و پریشانی آن سدا سال آتیاں ادا مرسہ بنگ ء۔ دنگہ برام نا دود ٹی بجا ر، سرگشت، گھور نا زکر مس ہندن دا کان بیدس ہم گڑ اس پین برام نا ساعت آتیٹی چنکو چنکو دودر بیدہ غاک ہم بریرہ ہرا فقا ادا کنگ ناراج ٹی باز ضروری خیال کنگرہ۔ ہندن دادود آک جتا خلق آتیٹی، مچہ ء باز جتا مریرہ دنگہ باز آ خلق آک خاص کر پہوالی آزند ٹی یا خلق آتیٹی ہرا تم برام کس مریک تو اوڑے ایلو بھلا بھلا دود آتیاں بیدس گڑ اچنکو دود ہم ارے۔

برام نادے تیٹی، گڑاس، بندغا تا منہ ٹولی جوڑ کیرہ اسہ ٹولی کس ”دیری“ پاننگک ہرانا کاریم ”دیر“ مچ کنگک ناہنیکہ خلق آتیٹی دیرنا کمبوتی اسہ بھلو ویل کسے گڑا ہر اتم برام کس مریک تو برام آن منہ دے مست دیری آٹولی خلق آن دیرکن وادانی یعنی خواہ، دلو، پپ یا پین گڑا مچ کیک ہر افیٹی دیر مچ کنگک ء گڑا مچ آتا مکک اٹ باز مر آن دا کل گڑا تے دیر آن پھر کنگک تا نکہ برام نادے تیٹی دیرنا ویل مف، ہندن خلق آتیٹی دیری آٹولی آن بیدس منہ بندغ نا اسہ پین ٹولی کس جوڑ کنگک ہر ”پاٹ“ مچ کیک گڑا دٹولی مچ آتے ہر فک مش ماس یا میدان تیان پاٹ خلیک بریک تا نکہ برام نادے تیٹی پاٹ ناچو ویل کس ودی مف۔

دیری یا پائی آٹولی، بیرہ پہوالی یا خلقی بندغا تیٹی کنگک ہر اتم شارنا کنڈا برینہ تو داڑے، ٹیوب ویل یا گیس و بجلی نامنگک نا سوب آن دادو آک ادا کنگکسہ۔ داکان بیدس، سرگشت و گھور خلق آتون اوارا وارشاری آ مخلوق ہم دافتے داسکان گیرام دتنے۔ و ہر کیبلہ ٹی گھور یا سرگشت نا تینا تینا وڑک مریک۔

باز آہندا تیا، دول خلوکا لوڑی آن گھورنا کاریم ء بلیرہ تو باز آ جاگہ غا تیٹی بادشاہ نا کنڈان اسہ بندغ کس گھورنا کاریم ء کیک، گھور پیسہ نادر و شم اٹ تینا است نا گلوبالی و خوشی تا درشانی نا پین ء یا بادشاہ تو عقیدت یا مہرنا درشانی ء گیشتری بادشاہ ء مچ بیریفنگک آن پد گھور کنگک ہرائی اونا راولاک یا خرد کو قریباک (نیازی زینہ) اوار مریرہ دافک دامل ء ادا کیرہ ہندن اگہ اسہ بندغ کسے نا مچ چتا مریرہ تو ہر چنانا پین اٹ جتا جتا گھور کنگک مچ بیریفنگک آن پداگہ بادشاہ ء برامی نار اغانا دیر، تو ہموڑے ہم گھور کنگک اک۔ گھور قابل واپسی ء عمل کس افاک نہ دافتے نوشتہ کنگک مریک گھورنا منہ مخصوص ء لوزیا جملہ مریرہ ہرا، گھور کروکانا باء آن ادا مریرہ۔

مستونگ ٹی بدوزئی کیبلہ نا گھور کنگک ناوڑ داوڑ ء اگہ دہ روپی کس کس نا پینٹ گھور کنگک ء تو داوڑ پاننگک

”اللہ اڑے اللہ اڑے، اسلم خان، سدر وپی مزن بدوزئی، شت کہ شہداد“

دن تو داوڑ کولوز آتا جتا معنی و مفہوم کس افاک و لے داٹی ہمو بندغ نا پین اونا کیبلہ، و پیسہ غاتا کچ ء پاننگک کہ فلاں بندغ داخس پیسہ گھور کنگک ء ودا لوز آک جتا جتا کیبلہ غا تیٹی جتا مننگ کیرہ جاگہ کس، گھور کن

ویل، ڈھیل، ہم پانتنگ۔

2- غمی ناوخت آدود آک

2.i- پڑس:

پڑس، فارسی زبان نا ”پرسیدن“ آن کشنگا نے ہرانا معنی ہر فنگ، ناء، ہنداوڑ دادودٹی ہم اسہ ایلونا خیریت ء ہر فنگ یا اسہ خاہوت نئے نابندغ کس اگہ کزیت کرینے تو اونا عزیز و قریب و سیال آتیاں بیدس، اونا ہمسائیہ و گلی والا ک ہر اتم اونا راعا بریرہ، ہموار والا ک تو لیرہ، اوقنا غم، ڈکھ آتیٹی شریک مریرہ و پدی یا واپس ہنگ آن مست گڑا پیسہ بیہرہ ہمو پیسہ غاک ”پڑس“ پانتگرہ۔ پڑس آن مست ہر عمل مریک او ”اڑز خواہی“ پانتنگ۔

2.i.i- اڑز خواہی:

داہمو عمل یا دود ء ہر اتم ہموار ایا خاہوت ہرانا بندغ کس کزیت کے تو اونا عزیز و قریب سیال و سنگت آتا ہموار اغانگ، اوفتون تولنگ، حال و احوال کنگ ء اڑز خواہی پانتنگ۔ داہیت مونی بریک کہ پڑس اڑز خواہی نا اسہ بخشس ء پڑس ٹی دوسکی، یا مدت و کمک نادرشانی، پیسہ نادر و شم اٹ مریک۔ دا تو قابل واپسی افک و اہم باوچ راج ٹی، پڑس نا دود بھلو زمانہ نئے آن برج بانگ ء دا اسہ ہندو سلسلہ نئے ہر اسل ختم مفک۔ پڑس ٹی دوسکی و کمکی آن بیدس، اتحاد و اتفاق اسہ ایلونا غم و ڈکھ آتیٹی شریک منگ نادرشانی ہم مریک۔ پڑس ہم بجا ر آنا ر دود نئے و لے دا فقا موقع وخت آتیٹی فرق ء بجا خوشی نا وختا دود آتیٹی بریک ہندن پڑس غم نا وخت آتنگ و کتنگ۔

2.i.ii - پڑس ناضرورت:

امر و کہ دودس مرے، یارواج کس مرے اونا پدنی، اسہ مقصدس ڈھکوک مریک، ایہن داگڑا غاغور کنگ ء تو بلوچ ہمو قوم ء ہرائی اتحاد و اتفاق ناسوگوی کن داخس دودملیک ہرا فک ایلو قوم نسل آتیسی باز کم ملیرہ و بلوچ راج ٹی دن انگا دود آتا پابندی ہراسٹ تینا فرض چانگ۔

پڑس ہم بھاز ضروری ء دودسے، دانا سوب دامنگ یک کہ، بلوچ قوم نا اکثریت داخس ہست گارافس ہر کس دونا پوریا غا گزران یک، ہرا تم کس نار اغان بندغ کس کزیت یک تو اڑز خواہی و ایلو دود آتا پابندی و روایت آک ہموار اولاتازی آبریرہ ہرافتاسوب آن یا ہرافتاروایت ء برقرار تخنگ ٹی ہموخا ہوت یا ار اء منہ وخت کن تینا ہرگڑا، کاریم، پوریا ء الوئی مریک۔ اگہ او بزغسے تو تینا کشت و کشار و ڈغار آامپک اگہ دکاندار سے تو دکان بند مریک تو ہمودے تیسی او بچو کاریم کس کپک ہندا خاطران، ”پڑس“ ناضرورت مریک تانکہ مصیبت نادے تیسی ہموخا ہوت ء بچ گڑا سے کن پریشانی مف اینو پگہ باز آجا گہ غا تیسی اڑز خواہی آن پڑس نا دود ء کشنگا نے یا بھاز آک دانا خیال داری ء کنگ فس و لے داوڑ جوان لکپک اتیکہ اسٹ و دانا باوہ، پیرئی آدود آتیان ء، ایلو دا کہ دانی مدت و کمکی ناعنصر اوارے۔

3- مصیب و چھٹی ناوخت آدود آک

3.i - پھوڑی:

پھوڑی ہم ہمودود آتیان اسٹ ء ہرانا مقصد مصیبت و چھٹی ناوخت آتیان گواچی مرو کا خا ہوت یا بندغ تون مدت و کمکی کنگ ء، پھوڑی ہراڑ کن اردوٹی ”چندہ“ ہم پانگ مریک و لے چندہ او پھوڑی ٹی بھلوفر ق کس ارے۔ ہر تو ماتا پداٹ اسہ مقصدس مریک و لے پیسہ ناکچ ٹی فرق مریک۔ چندہ ٹی پیسہ مقرر مفک کہ اخس کس نا است کسے ہموخس چندہ تنگ مریک۔ و لے پھوڑی نا پیسہ غاک مقرر مریرہ۔

3.i.i - پھوڑی تنگ ناوڑ وڈول:

پھوڑی ہلنگ یا تنگ یا دارسم آہمو وخت آ عمل کنتنگ ہر اتم خاہوت نئے آیا بندغ نئے آ جنگ و جھیرہ یا کس ء کسنگ ناسوب آن خون ٹی اوڑا چھٹی یا تاوان بٹنگ تو ہمو پیسہ غاتے خلاص کنگ کن پھوڑی کنتنگ۔ پھوڑی نار اوڑ مریرہ، اسٹ کس قومی تو ایلوتا کفہ یا شلوار نارداٹ مریک قومی یا کبیلہ سطح غا پھوڑی ناباز کم مثال آک ملیرہ۔ البتہ تا کفہ یا شلوار نابابت دادود بازارانج ء استعمال مریک۔

3.i.ii تا کفہ یا شلوار نابابت پھوڑی:

ہر اتم اسہ کبیلہ یا اتحادیہ نئے ناسہ خاہوت نئے آ جنگ یا خون یا پین سوب نئے آن چھٹی تمک یا تاوان کنتنگ گڑا ہمو تاوان ناپیسہ غاک داخس مریرہ کہ ہمو خاہوت تنیا وفتے ادا کنتنگ کپک یا اوڑتون داخس پیسہ ملک گڑا و تینا تا کفہ ناکری نامک اٹ ہمو پیسہ غاتے ادا کنتنگ کن پھوڑی کنگ ناخواست کیک، گڑا ہمو تا کفہ نی اخس کہ خاہوت مریرہ و چھٹی یا تاوان ناپیسہ غاتے ہندا خاہوت آتے آ داوڑ تقسیم کنتنگ کہ کل بریر پیسہ ایتر ہراژان ہمو چھٹی ناپیسہ غاک پور و مریر۔

اگہ تا کفہ ٹی سد خاہوت ء تو چھٹی یا تاوان ناپیسہ غاک لکھ روپی ء تو، ہر خاہوت آ، اسہ ہزار کس پوڑی ہلنگ۔ گڑا ہمو خاہوت ء لازمی پھوڑی ناپیسہ غاتے تروئی مریک۔ پھوڑی قابل واپسی مفک۔

بھاز آ وخت پھوڑی، خاہوت ٹی ہر بندغ نازی آہم مریک و لے گیشتری خاہوت نازی آ پھوڑی کنتنگ و ہلنگ۔ دانا مقصد مصیبت نا وخت آ اسہ ایلو ء مک تنگ ء ہر اسہ کچین ء عمل نئے۔ بلوچ قوم و راج ٹی دادود، وخت زمانہ نئے آن بنگ ء۔ داکان بیدس بھاز آ کبیلہ غاتیٹی پھوڑی نادود داوڑ ہم ملیک کہ ہر وخت ہر ٹوئی، ہر خاہوت آ گڑا اس پیسہ مقرر کیرہ۔ ہر اتمے او تے تروئی مریک دانا مقصد دادے کہ خدا کپ اگہ ہمو کبیلہ یا تا کفہ غا اسہ ہند نو مصیبت کس بریک گڑا تینا پھوڑی تیان ہمو کاریم تے کیرہ۔ یا کس بیروزگار ء گڑا پھوڑی ناپیسہ غاتیان گڑا اس اودے تننگ تا نکہ ہمو بندغ تینکن روزگار کس کے پدان اودے پھوڑی ناپیسہ غاتے مدان مدان آ پدی تروئی تمک۔ ہر اقل ہمو تا کفہ یا کبیلہ نامشتر کہ میرات پانگرہ۔

4- ہشر:

ہشر ہم ہمودود آتیاں اسٹ نئے ہرائی دوسکی وکمکی نظر بریک دنتو ”حشر“ عربی نالوز نئے ہرانا معنی ”
اسہ ہند نئے آچی کنگ“ ناء و لے براہوئی ٹی ہر ادے ”ہشر“ پاننگ دائی ہم بازی یا مچھی نانا ٹرکس ارے۔
ہشر ہموکاریم یا عمل ۽ پاننگ ہر اتم اسہ ہند نوکاریم کس ہر اسہ بندغ اٹ مننگ مف گڑا ہموکاریم ۽ ختم کنگ کن
ایلو بندغ آتا کمک و مدت ناضرورت بریک، اگہ گڑا اس ہموکاریم ۽ ختم کنگ کن بسرکاریم کریر تو اوفا ہندا عمل
ہشر پاننگ۔ ننادود آتیٹی ہشر گیشتری خوشی و شاد کامی ناوخت آتیا ہموکاریم تا ختم کنگ کن مسونے ہر افک
برام ناتیاری ۽ مونی درینو مثال کہ اسہ اراسیٹی برام کس مننگ ۽ تو برامی کن لپ کس موغنگ لازمی مریک گڑا ہمو
برامی یا اراوالا تا عزیز و قریب آک تینٹ بریرہ یا او فتنے پاننگ کہ فلاں دے آلپ ناموغنگ کن ہشر ۽ گڑا مچا
”ہشر یک“ اسہ دے ٹی ہموکاریم ۽ کیرہ۔ تاکہ برام نالیوکاریم تیٹی مشکل و دی مف۔

5- بیگار:

بیگار ٹی ہم کمی و دوسکی نا عنصر خننگ البتہ بیگار و ہشر ٹی چکو فرق کس ارے ہڑتو ماما عمل آک اسہ وڑو
البتہ، ہشر خوشی ناوخت آخا ہوت نئے نا کاریم تے آسان کنگ کن کنگ، ہندن بیگار ہر ساعت و وخت آتیٹی
منگ یک و لے، بیگار کن، بندغ اتے خواست کروئی مریک کہ فلاں دے آ، لیو کس کنگ اٹ تو کنتون بیگار کبو۔
و لے ہشر ٹی دا خواست مفک ہشر یک تینٹ دا سوچ کیرہ بریرہ۔ ہشر ٹی رضا کارانہ وڑ کس ارے و لے بیگار ٹی
خواست کنگ۔ بیگار مرے یا ہشر ہڑتو ماتیٹی، دوسکی و مدتی خننگ و دافک اسہ مہذب ۽ راج نئے کن المی ۽
ہر افقا عمل در آمد آن، اتفاق مہر و مابت و دی مریک۔

کھٹیا:

بلوچ راج یا قوم تینے ٹی ہزار آ خوبی تحک دانا، زبان و بیان، توٹل و بش، راج راجداری، کشت و کشار، تس، کارو کاریم ٹی اسے گچینو وڑسے ہرا فک بلوچ قوم ء بود پیرشتی جوڑ کنگ کن بس ء ہندن، اسے نسل سے نا اسے قوم سے نایا اسے راج سے نا پہچان اونا ثقافت دو درسم، رواج آک مریرہ۔ ہرا کئی سال آتیاں اوڑتوں تفوک اریر۔ ننا ثقافت داخس شاییت ء کہ دانا ہویل آتے سرکنگ آسان افک داقتیاں بیرہ ہمودو درواج آتا جاچ ہلنگ ہرا فٹیبی، اتفاق و اتحاد واسٹی ناخ ملیک۔ وخت نا ضرورت ہم ہندا دے کہ تینے ٹی اتحاد پیدا کروئی ء گڑا داہمو وخت منگ کیک ہرا تم نن تینا، خوشی و شاد کامی، مرک و ماتن ہر ساعت آتے، اسے ایلوتون مدت و ملک اٹ تیرکین، ہندن بلوچ قوم ٹی، چنانا ودی منگ آن ہلیس تا کہنگ اسکان ہر موقع غا دو درسم آتون واسے تمک اوقتیاں گڑا اس ہندو دو مریرہ ہرا فک اسے ایلونا دو سکی و کمکی ء درشان کیرہ دھنکہ بجا، پھوڑی، پڑس، ہشر و پین پین دا کل نا مقصد اسے قوم سے نا متحد منگ ٹی ملیک۔ ہندا سوب ء کہ بلوچ قوم نسل دنیا نا مہذب ترین آ قوم آتیتی شمار مریک اٹیکہ دا تینا منفرد آ دو درسم آتا سوب آن ایلو قوم نسل آتیاں جتا ء نو یکل ء۔

نن گیشتری دا بنہ کہ دنیا ٹی اسے جنگ نس بر جا ء ہرا دے تہذیب آتا جنگ پاتنگ وخت تو اواراوار سوچ فکر، نظریہ عاک بدل مرسہ کنگ ء ہر عمل نایا گڑا نا متکنا دروشم ٹی تغیر و تبدل بنگ ء ہندن ہتھیار، اسلحہ ہرا فک جنگ ناوڑ ہییت (علامت) پاننگرہ اینودا فک دامیدان آ باز کم کپفنگرہ بلکہ دا فتا جاگہ غا، اسے ہندو جنگ سے نا تیاری ء ہرا ٹی، نو یکل آ بندغ آن ہلیس تاراج اسکان، خاہوت آن تا خلق اسکان، ارا نا نپاد آن تا ڈیہہ اسکان دانا ہواڑکل ء جٹی موٹی کرینے۔ اینومیڈیا نا دور باری ء وہمو قوم آک دے پدے طاقتور و پزور منگ ء ہرا فتون میڈیا نا واد نیک و سہولت آک ساڑی اریر۔

اینومیڈیا نا جنگ یا تہذیب آتا یلغار و جاہو آن کس اس گشادہ و پرا فک بلکہ چارمہ کنڈان، تہذیب آتا

گڑگیس نابدو ہو میل چنک مرسہ ہنگ ۽۔ داسوچ و نظریہ نامقصد داوڑاٹ درشان مننگ کیک کہ اگہ کس ۽ اونا دودر بیدہ، رسم و رواج، یا بود بیرشتی حوالہ اٹ نزور کنزگا تو اوٹی مدام جت پت کنگ، سوگوی ناخیال یا میدان جنگ ٹی جک سلنگ باز مشکل مریک۔ اینود نیانا بندغا تا سوچ و فکر ۽ ہلی نالغام آبار تو ننگ ناکوشت ٹی میڈیا نا کڑ دو کمک ہنگ انگ ۽۔ اینو بلوچستان نا پہوال، گشادہ ۽ خلق آتیشی بندغ تون اگہ وادانی و سلوہت ارے تو اوتینا ارانی تولوک تولوک ٹی وی نامت اٹ دنیا نا کنج کنج اٹی مروکا حالت آتینا بلد مننگ کیک۔ اونا چاہنداری نا سوچ درونا کنج افک بلکہ داسوچ فکر یا نظریہ دروآن ہزاروڑ گیشتر مسونے او میڈیا نا سوب آن مختلف بود بیرشت و دود آتے خنگ آن گڈ بے چٹی نئے ناپارہ غا گام خلنگ ۽ ہرادے اگہ اینو تورنگ پک تو دا پگہ اسہ بھلو و میل نئے ناپد گام مرو ۽۔

داڑے داسوچ و دی مریک کہ دن انکا گام گنج آتے امر ہراوڑاٹ تورنگ مننگ کیک؟ یقیناً اگہ سوچ نا ورنندی دولس تون سرسہی ناپارہ غا گام ہرفون۔ تہذیب آتا تصادم یا جلو ۽ ہمووڑاٹ تورنگ کنگ کینہ ہرا تم علمی، ادبی، ثقافتی، سیاسی، قومی حوالہ اٹ تینا دودور بیدہ، بود بیرشت، رسم و رواج آتارکھ و چیٹ ناپارہ غا گام گنج ہرفن۔ دارداٹ ہر بانغ نا خواہ او بنائی تعلیم مرے یا گڈ کیوتینا ثقافت دودر بیدہ غاتے نوشت و خوان نا دروشم اٹ ہنگ ۽ دافتا اہمیت کد کاٹ ۽ لس خلکت آتسکان رینگ انگ ناکوشت کنگے۔ دافتا رکھ و چیٹ نا بارواٹ پام کنگ ۽، میڈیا، اخبار و رسائل ہر بانغ آدفا تالان کنگ کننت و دو خلنگ ۽ انتیکہ علم و ہنر آن بیدس، دنیا نا قوم آتا، نسل یا پیڑی تادرتی راستی کرفنگ ٹی اوفا دودر بیدہ غاک، تول و بش، سیال و سیال داری، راج و راجداری، مسکوزند (تاریخ)، گونڈانگا لوز آتیشی دا کہ زندنا ہریش ۽ مونی ہنگ ٹی دود آتا کمک مریک دافک قوم و نسل نئے نا آدینک پانگرہ۔

اینو باز آ بند غاک دابارواٹ سوچرہ کہ ثقافت قوم آتیکن المی افک بلکہ داٹی بدلی نا گنجائش مریک ولے دن انکا سوچ آتا ورنندی اسل آسان ۽ کہ شعوری وڑاٹ دا گڑانا کس ادراک ۽ کپک کہ دود آک زند کن اخس

الہی مریرہ۔ بند غاتے سما فک و لے او بے سدی یا لاشعوری وڑاٹ دا گڑا تیا عمل کیرہ۔ داہمو گڑا کو ہر اتم چنائس ودی مریک تو پیری نا عمر اسکان او نا توٹ و بش و ہل تس دا وڑا نگا گڑا تو ن مریک اگہ او است خوانی کیک تو واہم او فتنے دا دود آتا عمل کروئی تمک۔ دا فک انسان نا دتر نا پھڑی پھڑی ٹی ہندن اوڑدہ مسونو ہر ا فتنے گیرام کنگ ہا زمشکل ء، دود ثقافت یار بیدہ غاتا انسان تو ن سیالی کدرتی ء۔ داہر تو ماتے اسہ ایلو آن جتا کنگ انسان نا بقاء او نا غیرت ننگ کن خلیس نا سوب مریرہ۔

داہم منگ کیک دنیا ٹی باز آ بند غاک دونو ہم ملیرہ ہر ا فک شعوری وڑاٹ تینے دا گڑا تیان مریرہ و لے او فقا انہام جوان مفک او فک بیدس دود آتیا نختی سوری تا گواچی مریرہ۔ وداہمو بند غا کو ہر ا فک آ بونی ٹی ذہنی غلام یا قہلی تہذیب نا عنصر آتیا ن گواچی مریرہ۔ بلوچ ہر اسہ کبا کلی نظام سے نا دا پار پیار پھل ول خلکنے او نا زند ناہر ساعت ہر پار دودر بیدہ غاتی شردوک ارے اگہ چنائس ودی مریک تو او نا اولیکو دے آن بلیس تا سہ کھندن اسکان یا ہر اتم او نا تن شودی مریک او او دے جہہ ء جا گہ کنگ آن گڈ اوڑکن کونٹ شاغنگک ہر اڑان گڈ پڑس نا عمل یا خیرات اسکان دانیام ٹی اخس کہ عمل شعوری یا لاشعوری وڑاٹ انسان آن در شان مریرہ دا کل دودر بیدہ پانگلکہ ہر ا فقا ادا کنگ آن بود بیرشت ودی مریک ہر اسہ قوم سے نا، نسل سے نا پجار و پہچان مریرہ نن تینا پیرہ و ان ہیرہ غاتا روایت، آزموندہ غاتا اخس کہ فخر کین واہم کم ء ہر ا فک اگہ حیات اسر تو نیک نامی و بہادری اٹ زند تہذیب اگہ دنیا ء یلہ کریر تو او فقا ہمو آزموندہ عمل آک ننے میرات ٹی رینگار ہر ا فقا رکھ و چیت، سوگوی کل نا قومی کارائی ء۔ بلوچ راج ٹی کمک و دوسکی نا دود آتیا پٹ پول کنگ نا مقصد ہم ہند اس کہ غیر بلوچ آک ہم نا دا کچین آدود آتیا ن واقف مریرہ و دا فقا پیروی کیر یا دافتنے تینکن وڑک جوڑ کیر،

حوالہ غاک

- 1- میر رحیم دادشاہوانی، مولائی شیدائی، تاریخ قلات، 1945، پ-114
- 2- لیاقت سنی، لوز آتاشونداری، 2005، شون ادبی دیوان پنه، 82-87
- 3- ڈاکٹر ساجد امجد، اردو شاعری پر برصغیر کے تہذیبی اثرات، 1994، غضنفر اکیڈمی کراچی، پ 11
- 4- ڈاکٹر ساجد امجد، ایضا، پ 12
- 5- ڈاکٹر مبارک علی، 'پتھر کا زمانہ' تہذیب کی کہانی، اولیکو شیخ 2006، ایکشن ایڈ انٹرنیشنل، پاکستان- پ 27
- 6- انور ہاشمی، 'تہذیب کی کہانی'، 1968، جاوید پریس میکلوڈ روڈ، کراچی، پ 19
- 7- ڈاکٹر ساجد امجد، اردو شاعری پر برصغیر کے تہذیبی اثرات، پ 13
- 8- ڈاکٹر ساجد امجد، ایضا، پ 13-14
- 9- ڈاکٹر ساجد امجد، ایضا، پ 14
- 10- محمد ارشد بھٹی، 'مطالعہ تہذیب اسلامی' اصباح الادب، چوک اردو بازار لاہور، بارہ دوئم 1969، پ 25
- 11- غلام جیلانی برق، 'ہماری عظیم تہذیب'، شیخ غلام علی اینڈ سنز 1971ء، پ 19
- 12- انسائیکلو پیڈیا آف برٹانیکا جلد پنجم، ولیم نیٹن، لندن، 1965، پ 832
- 13- حسن ریاض، (مترجم) "اسلامی تاریخ کے بعض اہم اور امتیازی پہلو" از امیر حسن صدیقی، 1962، جمعیت الفلاح، صدر کراچی، پ 15
- 14- ڈاکٹر روتھ، 'ینی ڈکٹ'، 'قدیم تہذیب اور جدید انسان' 2003، اردو بازار، لاہور، پ 10